

**MUSIQA MADANIYATI DARSLARIDA “MUSIQA
SAVODXONLIGI” FAOLIYATINING AHAMIYATI**
**Ibrohimjonova G.A. Nizomiy nomidagi TDPU “Musiqqa nazariyasi va
metodikasi” kafedrasida katta o‘qituvchisi**

Keyingi yillarda ta'lim va barcha sohalarni yuqori darajaga ko'tarish borasida ko'pgina qaror va farmoyishlar chiqarilmoqda. Jumladan: O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Madaniyat va san'at sohasini 10 yanada rivojlantirishga doir qo'shimcha chora- tadbirlar to'g'risida” gi qarorida umumiy o'rta ta'lim muassasalarida: milliy musiqa cholg'ularidan kamida bittasida kuy ijro etish mahoratiga ega bo'lish majburiy hisoblanilgan. Buning uchun musiqiy nazariy bilimlari yuqori bo'lgan malakali musiqa o'qituvchilarni tarbiyalab yetishtirish davr talabidir. Bo'lajak musiqa o'qituvchilari uchun “Musiqqa nazariyasi” fani eng asosiy fanlardan biri hisoblanadi. Biz bilamizki musiqaning mazmuni hayot taassurotlarini tovushlar orqali ifodalangan fikr va his tuyg'ulardir. Musiqani ifoda etish vositalari- musiqaning elementlari deb atalib, musiqa elementlari va ularning o'zaro bog'lanishlari haqidagi boshlang'ich fan musiqaning elementar nazariyasi fanidir. Bu fan musiqaning elementlari haqida ta'lim berish bilan bir qatorda o'qituvchilarning barcha musiqiy fanlar bo'yicha o'tiladigan darslariga yordam berishni o'z oldiga maqsad qilib qo'yadi, bu esa musiqaga oid tekstni ongli o'zlashtirishga imkon beradi. Barcha musiqa fanlari: Sifedjio, xor, dirijyorlik, musiqa asboblari ijrochiligi, qo'shiqchilik va boshqa hamma musiqiy fanlar “Musiqaning elementar nazariyasi” fani bilan chambarchas bog'liqdir. Talabalarning bu fandan olgan nazariy bilim va 10 Yangi O'zbekiston № 25 2022 yil 4 fevral 229 ko'nikmalariga asoslanib musiqa asarini tahlil qilishda talabalar oladigan elementar bilim va eshitish ko'nikmalari mutaxassisligi bo'yicha mustaqil ishlashiga, maktab o'qituvchilariga musiqa asarini ijro etayotganlarida uning mazmunini to'g'ri ochib berishga yordam beradi.

Musiqaning elementar nazariyasi fanini o'rganish amaliy jihatdan tegishli yordam berishi uchun undagi asosiy qoidalarni har tomonlama chuqur o'zlashtirish zarurdir. Musiqqa savodi faoliyatida musiqiy tafakkur, tasavvur va musiqiy dunyoqarash shakllanadi. Bu faoliyat turida musiqaning yaratilish tarixi, musiqaning ifoda vositalari — ritm, metr, registr, o'lchov, lad, temp, nota yo'li va yozuvi, tovushlar uzunligi va balandligi, musiqa ijodkorlari, ijrochilari haqida bilimga ega bo'lish bilan birga, o'qituvchilarning musiqiy tafakkurlari shakllantiriladi. boradi. Bu o'z navbatida o'qituvchilarni musiqa olamiga olib kiradi va musiqiy dunyoqarashlar shakllantiriladi.

Hozirgi kunda davr talabiga javob beradigan, o'zida ma'naviy boylikni, axloqiy poklikni mujassamlashtirgan ijtimoiy jihatdan faol bo'lib har tomonlama kamol topgan shaxsni shakllantirish vazifasini hal etishda musiqa madaniyati fanining musiqa savodi faoliyati muhim vositalardan biridir. Bo'lajak musiqa o'qituvchilariga tarbiyachilariga puxta bilim berish va ularni amaliy jihatdan yaxshi

tayyorlash nihoyatda muhim ekanligi ko'zda tutilgan holdagina yetuk musiqa o'qituvchisi darajasiga yetishish mumkin bo'lib, umuman barcha musiqiy fanlar: Musiqa o'qitish metodikasi, xor, maqom, cholg'u ijrochiligi, vokal ijrochiligi, va boshqa fanlardan olgan bilim va malakalar natijasida yuqori malakali musiqa o'qituvchilari yetishib chiqadi. Milliy musiqa cholg'ularida kuy ijro etish, amaliy to'garaklar va fakultativ darslarni sifatli o'tkazilishida boshqa musiqiy fanlar kabi musiqa nazariyasi va solfedjio fanlarining ham ahamiyati nihoyatda katta. Solfedjio fani musiqa nazariyasi fani bilan bog'liq bo'lib, musiqa nazariyasidan olingan bilimlarga tayangan holda amaliy mashg'ulotda olib boriladi. Nota bilan kuylash jarayonida eng avvalo intonatsion aniqlikka va musiqiy tekstni to'g'ri ijro etishga erishish lozim. Solfedjio darslarida nota bilan kuylash usullari xilma-xil, ya'ni o'tilayotgan kuylarni alohida-alohida yoki guruh-guruh bo'lib kuylash, kuyning bir qismini bir kishi kuylasa ikkinchi qismini ikkinchi birlari cholg'usiz kuylash mashqlarida esa o'quvchi mazkur kuyning tonalligini saqlab qolishga, ritm va o'lchovini o'zi mustaqil ravishda to'g'ri olib borishga intiladi va muvaffaq bo'ladi.

Ikki ovozlik asarlarini ijro etishda esa har bir ovoz partiyasini aytayotgan o'quvchi o'zi ijro etayotgan partiyani to'g'ri, tiniq, sof ijro etishga intilishi bilan birga boshqa ovoz partiyasini ham eshitib ulguradi. Kuyni nota bilan aytishga dinamik ko'rsatmalarga amal qilib kuylashida nazariy bilimlarga tayanadi. Solfedjio darsi jarayonidagi barcha mashg'ulot bo'limlari: nota bilan kuylash, melodik va ritmik diktantlar yozish, turli garmonik tuzilmalarni tuzish va tahlil qilish, alohida pog'onalarni kuylash, tanish bo'lmagan nota tekstini tahlil qilib jo'rsiz mustaqil kuylash va boshqa turli ish shakllari jarayoni o'quvchilarning musiqiy idrokini, qobiliyatini shakllantirishda asosiy vositalardan biri hisoblanadi. Nota bilan kuylash jarayoni har bir o'quvchida ichki musiqiy idrokini ham rivojlantirib boradi, yakka ijro paytida mustaqil, to'g'ri, sof kuylashga intilib, kuylash malakasi oshib borar ekan- musiqiy idrok ham shakllanib boraveradi.

Adabiyotlar:

1. Akrashina O.A. Metodika muzыkalnogo vospitaniya v shkole. Moskva, Prosveshenie, 1983-yil.
2. Qodirov R. Boshlang'ich maktabda ko'p ovozli kuylash. – Toshkent, “G'. G'ulom.” Nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti, 1997-yil.
3. Rajabova D. Fortepiano mashg'ulotlari. – Toshkent, O'qituvchi, 1994-yil.
4. Qoraboyev U. O'zbek xalq o'yinlari. – Toshkent, “San'at” – 2001-yil.
5. Abralova M, Soliyeva D. Musiqa. O'qituvchilar uchun metodik qo'llanma. Toshkent, G'. G'ulom nomidagi nashriyot – matbaa ijodiy uyi, 2008 – yil.